

Průběžná evaluace implementace Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání

Ministerstvo školství, mládeže
a tělovýchovy

Hodnocení naplňování horizontálních principů v rámci implementace OP VVV

Březen 2019

Finální verze

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Manažerské shrnutí

Výzvy OP VVV jsou obecně nastaveny tak, že **soulad s horizontálními principy je nutnou podmínkou pro setrvání projektové žádosti v procesu hodnocení**. V OP VVV nelze podpořit projekt, který by byl v negativním vztahu s horizontálními principy uvedenými v textu OP VVV. **Neutrální vztah není hodnocen jako negativní**.

Udržitelný rozvoj

Projekty OP VVVV jsou realizovány v souladu s tímto horizontálním principem a v některých případech mohou přispívat k jeho prohlubování. Příspěvky k plnění horizontálních principů jsou patrné zejména u projektů PO1, které jsou zaměřeny na základní výzkum v environmentální oblasti. V PO2 a PO3 k prohlubování principu přispívají zejména projekty zaměřené na zkvalitňování výuky škol počátečního vzdělávání, a to pokud dochází i ke zkvalitňování výuky zaměřené na environmentální témata.

V projektech v PO1, PO2 i PO3 jsou obecně v oblasti administrativní i věcné realizace projektů dodržována pravidla šetrného nakládání se zdroji. To v praxi znamená, že např. veškerá projektová dokumentace a komunikace je provozována v elektronické podobě (e-mail, telekonference atp.). Dále jsou využívána sdílená úložiště dokumentů, a to nejen za účelem úspory, ale především za účelem vyšší efektivity práce.

Prioritní osa 1: Posilování kapacit pro kvalitní výzkum

Projekty PO1 jsou realizovány v souladu s tímto HP. Tyto projekty dílčím způsobem přispívají k prohlubování HP - Celkem 47 % projektů prioritní osy¹ deklarovalo cílený příspěvek a pozitivní vliv na HP. V praxi to znamená, že např. při modernizaci VaV infrastruktury pořizují infrastrukturu, která je šetrná k životnímu prostředí.

Existují projekty základního výzkumu, které jsou zaměřeny do oblasti udržitelného rozvoje v environmentální rovině a mají vysoký potenciál, aby v budoucnu zásadním způsobem přispěly k principu trvalé udržitelnosti (např. výzkumem v oblasti studia zemědělských rostlin, jejich reakcí na stresové podmínky a schopnosti přežít a zachovávat výnos i v nepříznivých podmínkách). Jelikož se jedná o základní výzkum, nelze v tuto chvíli popisovat konkrétní příspěvky k prohloubení tohoto HP. Projekty by měly vytvořit významnou informační základnu pro následný aplikační výzkum, či spolupráci s aplikační sférou. Teprve po aplikaci výsledků projektů bude možné hodnotit významnost reálného vlivu na prohloubení HP.

Prioritní osa 2: Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj

Projekty PO2 jsou realizovány v souladu s HP. Projekty nepřispívají významným způsobem k prohlubování HP. Naprostá většina projektů PO2 je neutrální k HP (94 %). Minimum projektů uvedlo pozitivní vliv na HP, a to výhradně z výzvy 16_016 - ERDF výzva pro vysoké školy. Projekty této výzvy ve většině případů vytváří VaV infrastrukturu, jejíž výstavba má být realizována v souladu s principy udržitelnosti (např. využití tzv. brownfieldů), nebo jejíž další provoz má být environmentálně šetrný.

¹ Do analýzy byly zahrnuty všechny projekty programu, které jsou v plné realizaci (tj. stav PP 37 a vyšší), všechny následující procentuální hodnoty jsou tedy v manažerském shrnutí podílem z projektů v realizaci jednotlivých prioritních os.

K prohlubování horizontálního principu může částečně přispívat to, že v rámci plošného zkvalitňování výuky na VŠ bude docházet ke zvýšení kvality výuky předmětů zaměřených na udržitelný rozvoj (a to jak např. v technických, tak i ekonomických dalších sociálně-vědních oborech). Zkvalitňováním výuky těchto předmětů může docházet k prohlubování horizontálního principu, a to především mezi studenty těchto předmětů, u kterých se prohlubují znalosti a kompetence v oblasti udržitelného rozvoje.

Prioritní osa 3: Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání

Projekty PO3 jsou realizovány v souladu s HP. Projekty nepřispívají významným způsobem k prohlubování HP. Veškeré projekty PO3 jsou k HP neutrální (100 %). Tyto projekty většinou nemají žádnou konkrétní aktivitu, která by měla cíleně působit na prohlubování HP, nebo která by přímo pozitivním způsobem napomáhala ke zlepšení stávajícího stavu.

V některých případech může v projektech v environmentální rovině docházet k prohlubování HP vedením žáků k šetrnému zacházení s materiály a zdroji, čímž se žáci dozívají o pravidlech a zásadách recyklace odpadních materiálů.

Dále mohou projekty dílčím způsobem přispívat k prohlubování HP v oblasti rozvoje osobních a občanských kompetencí tím, že přispívají k sociálnímu rozvoji žáků, ale i jejich rodičů a tím celé společnosti. Projekty mohou pomoci snížit výskyt sociálně patologických jevů ve společnosti a snížit počet žáků, kteří předčasně odejdou ze vzdělávacího systému.

Prioritní osa 4: Technická pomoc

Projekty PO4 jsou realizovány v souladu s HP. Veškeré existující Projekty PO4 jsou neutrální k horizontálnímu principu udržitelného rozvoje. Nepředpokládá se, že by další projekty PO4 měly významným způsobem aktivně přispívat k prohlubování horizontálního principu. Administrativa OP VVV probíhá (v souladu s horizontálním principem udržitelný rozvoj) plně v elektronické podobě, byly eliminovány tištěné dokumenty.

Rovné příležitosti a zákaz diskriminace

Projekty OP VVV jsou realizovány v souladu s tímto horizontálním principem. Projekty PO1 a PO2 dílčím způsobem přispívají k jeho prohlubování. Tyto projekty sice nejsou ve většině případů přímo zaměřeny na aktivity, které by měly posílit vnímání a dodržování HP u cílové skupiny, avšak minimálně na úrovni realizačních týmů projektů a v některých případech na úrovni svých cílových skupin se dle realizátorů projektů snaží vytvářet takové podmínky, aby byl tento princip posílen (např. opatření na usnadnění zapojení rodičů na mateřské dovolené do pracovního procesu prostřednictvím zkrácených úvazků a možnosti práce z domova, kompenzační pomůcky a opatření pro hendikepované studenty, tj. studenty se SPU a SP).

Projekty PO3 jsou cíleně zaměřeny na podporu rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání s odbouráváním bariér účasti dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v hlavním vzdělávacím proudu, čímž významně přispívají k prohlubování sledovaného horizontálního principu. Projekty PO4 jsou k horizontálnímu principu ve většině případů neutrální.

Prioritní osa 1: Posilování kapacit pro kvalitní výzkum

Projekty PO1 jsou realizovány v souladu s HP. Tyto projekty dílčím způsobem přispívají k prohlubování horizontálního principu. Žádný projekt PO1 nevedl cíleně zaměřením na HP. Většina

projektů (56 %) deklarovala neutrální vliv k HP a menší polovina (44 %) deklarovala pozitivní vliv k HP. Jak pozitivní, tak i neutrální vliv (deklarovaný projekty) spočívá v tom, že výzkumné týmy v projektech PO1 mají být dle realizátorů sestavovány na základě objektivních profesních předpokladů na výkon požadované pozice, tedy bez zohledňování jakéhokoliv jiného faktoru, který by mohl být považován za diskriminační (např. rasa, pohlaví, náboženství atp.). Rovněž přístup k vybudované VaV infrastruktuře je zajištěn nediskriminačně celé cílové skupině. V menšině případů (v řádu desítek) projekty uvádí, že projekt je realizován v bezbariérové budově.

VaV centra mají ve velké míře vytvořeny kariérní řády, které definují pravidla a kritéria výběru a hodnocení pracovníků tak, aby nebyly v personálních procesech projektů vytvářeny formální bariéry, které by bránily rovným příležitostem.

Prioritní osa 2: Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj

Projekty PO2 jsou realizovány v souladu s HP. Tyto projekty jsou přibližně z poloviny zaměřeny na prohlubování HP. Mezi projekty PO2 těsně převažuje pozitivní vliv na HP (45 %) ve spojení s cíleným zaměřením (6 %). Jak pozitivní, tak i neutrální vliv (deklarovaný projekty) spočívá v tom, že projekty jsou realizovány v nediskriminačním prostředí vysokých škol.

Vysokoškolské prostředí je realizátory projektů tradičně považováno za prostředí fungující na principu nediskriminace především v oblasti přijímání studentů a vlastního studia. Pro přijetí na VŠ, stejně jako pro úspěšné dokončení studií jsou stanovena plošná kritéria, která musí být splněna, a to bez ohledu na faktory typu pohlaví, rasa, náboženství atp. VŠ jsou často vázány etickými kodexy, nebo interními předpisy, které definují jasné a nediskriminační podmínky pro výběr zaměstnanců na pozice akademických a VaV pracovníků.

Vysoké školy například v rámci některých projektů vytvářejí psychologické poradny a další útvary, které jsou zaměřeny na práci se studenty se SP a SPU. Tyto útvary díky finančním prostředkům získaným z OP VVV rozšiřují portfolio svých činností a rozšiřují svou činnost pro větší okruh studentů. Cílem činnosti útvarů je zajistit studentům se SP a SPU podpůrná opatření pro odstranění bariér účasti těchto studentů v přijímacím řízení a dále v celém procesu studia (např. přípravné kurzy na přijímací řízení, digitalizace studijních materiálů a jejich převod do podoby využitelné pro osoby se zrakovým postižením atp.).

Prioritní osa 3: Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání

Projekty PO3 jsou realizovány v souladu s HP. Tyto projekty významně přispívají k prohlubování HP. Projekty PO3 jsou věcně přímo zaměřeny na **podporu rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání s odstraňováním bariér v účasti ve vzdělávání dětem, žákům a studentům ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí, na kompenzaci speciálních vzdělávacích potřeb a obecně na začleňování dětí, žáků a studentů se SVP do hlavního vzdělávacího proudu.** Naprostá většina projektů PO3 deklaruje pozitivní vliv na HP (91 %). Projekty jsou dále zcela v souladu s HP, a to tak, že projektové aktivity jsou přístupné každému členovi cílové skupiny bez rozdílů pohlaví, rasy, národnosti nebo dalších faktorů, na základě kterých by bylo možné příslušníky cílové skupiny diskriminovat.

Projekty jsou zaměřeny na odstraňování bariér, které brání žákům ohroženým socio-ekonomickou deprivací v účasti ve vzdělávání v hlavním vzdělávacím proudu. Pro žáky projekty např. zajišťují možnosti doučování, což jim napomáhá lépe zvládat probíranou látku ve škole a dále jsou organizovány kluby a kroužky, které podporují inkluzi ohrožených žáků i mimo povinnou školní docházku. Na školách jsou zaváděny nové formy a metody výuky s cílem odklonit výuku od frontální výuky směrem ke

kreativním a zážitkovým formám učení. V rámci těchto forem a metod dochází k rozvoji klíčových kompetencí žáků a studentů se SVP, k jejich lepšímu zapojení do tříd a lepší připravenosti pro další vzdělávání nebo vstup na trh práce.

Projekty zavádí do škol specializované pedagogické pozice (školní speciální pedagogy, sociální pedagogy, školní psychology, školní asistenty atp.). Pracovníci na těchto pozicích přispívají k individualizaci vzdělávání a možnosti věnovat se všem žákům podle jejich potřeb. Pracovníci také komunikují aktivně s rodinami žáků a zajišťují tak lepší podporu žákům ze strany rodiny.

Aktivity projektů jsou cíleny také na rodiče těchto žáků, pro které jsou pořádány workshopy a semináře, jejichž cílem je poskytnout rodičům takové znalosti a kompetence, aby byli schopni zajistit svým dětem dostatečné zázemí pro jejich úspěšnou inkluzi.

Projekty přispívají dílčím způsobem k odstranění bariér tím, že výsledky práce se znevýhodněnou skupinou jsou prezentovány na veřejných místech. Prezentací prací žáků se SVP je možné rodičům žáků a veřejnosti dokázat, že i tito žáci mají potenciál a mohou dosahovat dobrých výsledků, pokud jim to bude umožněno a budou v jejich snažení podporováni.

Prioritní osa 4: Technická pomoc

Projekty PO4 jsou realizovány v souladu s HP. Projekty nepřispívají k prohlubování tohoto HP. Projekty PO4 mají ve většině případů (65 %) neutrální vliv k horizontálnímu principu. Dalších 35 % má tento vliv pozitivní. Tyto projekty ve většině případů uvádí, že v rámci projektu bude aplikován transparentní a spravedlivý systém příjmu zaměstnanců, jejich odměňování a propouštění, který společně s kvalitním řízením přispěje ke stabilizaci personální kapacity.

Rovné příležitosti mužů a žen

Projekty OP VVV jsou realizovány v souladu s tímto horizontálním principem. Projekty PO1 a PO2 dílčím způsobem přispívají k jeho prohlubování. Tyto projekty sice nejsou ve většině případů přímo zaměřeny na aktivity, které by měly posílit vnímání a dodržování HP u cílové skupiny, avšak minimálně na úrovni realizačních týmů projektů a v některých případech na úrovni svých cílových skupin se snaží vytvářet takové podmínky, aby byl tento princip posílen (např. opatření na usnadnění zapojení rodičů na mateřské dovolené do pracovního procesu, kompenzace bariér studentů s SPU a SP).

Projekty PO3 nemají ve většině případů aktivity, které by byly přímo zaměřeny na posílení HP. Zároveň ale tyto projekty podporují **rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání (dívky, chlapci)** a inkluzi ve vzdělávání, a to prostřednictvím kompenzace SVP dětí, žáků a studentů. Kompenzační opatření vyžadují specifický přístup mimo jiné i s ohledem na SVP dívek a SVP chlapců.

Realizovaná šetření dále odhalila, že nadále existuje nedostatečné povědomí o tématu genderové rovnosti, a princip je v některých případech naplňován formálně – deklaratorně.

Prioritní osa 1: Posilování kapacit pro kvalitní výzkum

Projekty PO1 jsou realizovány v souladu s HP. Projekty dílčím způsobem přispívají k prohlubování HP. Žádný projekt PO1 není cíleně zaměřen na HP. Většina projektů pak deklarovala neutrální vztah (58 % projektů). Pozitivní vliv na HP deklarovalo 42 % projektů. Jak pozitivní, tak i neutrální vliv (deklarovaný projekty) spočívají v tom, že personální politika projektů je dle realizátorů nastavována nediskriminačně vzhledem k pohlaví pracovníka (tzn. pohlaví uchazeče o pracovní pozici nepředstavuje faktor, na základě kterého by bylo rozhodováno o přijetí nebo nepřijetí pracovníka do projektu).

Zároveň ani cílové skupiny projektů nemají být dle realizátorů v přístupu k projektovým výstupům a výsledkům diskriminovány na základě svého pohlaví (tzn. pohlaví příslušníka cílové skupiny nepředstavuje faktor, na základě kterého by bylo rozhodováno, zda příslušník cílové skupiny smí, nebo nesmí využívat projektové výstupy).

Z terénních šetření vyplynulo, že všechny projekty jsou realizovány v souladu s kariérními řády VaV center, na kterých jsou realizovány. Dle těchto řádů při výběru a hodnocení pracovníků nedochází k diskriminaci na základě jakýchkoliv kritérií. Pracovníci jsou vybíráni například na základě dosaženého vzdělání, pracovních zkušeností atp. Některé projekty nabízejí možnosti pro sladění pracovního a rodinného života zaměstnanců (např. částečné úvazky, pružná pracovní doba včetně možnosti práce z domova nebo místa pro děti v univerzitní mateřské škole).

Prioritní osa 2: Rozvoj vysokých škol a lidských zdrojů pro výzkum a vývoj

Projekty PO2 jsou realizovány v souladu s HP. Dílčím způsobem projekty přispívají k prohlubování tohoto principu. Pozitivní vliv na HP deklarovalo 41 % projektů, neutrální vliv 58 %. Jak projekty s pozitivním tak i neutrálním vlivem jsou dle realizátorů realizovány v akademickém prostředí vysokých škol, kde má být princip rovnosti pohlaví dlouhodobě zakořeněn (přinejmenším ve smyslu rovnému přístupu k podání přihlášky ke studiu na VŠ, průběhu přijímacího řízení i průběhu samotného studia). Personální politika projektů má být dle realizátorů proto nastavena nediskriminačně vzhledem k pohlaví pracovníka. Výraznější pozitivní vliv lze pozorovat u projektů výzvy č. 02_16_028 - Rozvoj kapacit pro výzkum a vývoj (71 % - 5 projektů). Projekty této výzvy jsou zaměřeny na cíl výzvy, kterým je nastavení strategického řízení výzkumné organizace v souladu s podmínkami Evropské charty pro výzkumné pracovníky a Kodexu chování pro přijímání výzkumných pracovníků s cílem získání ocenění „HR Award“.

Vysokoškolské prostředí je dle realizátorů projektů tradičně považováno za prostředí fungující na principu nediskriminace především v oblasti přijímání studentů a vlastního studia. Pro přijetí na VŠ, stejně jako pro úspěšné dokončení studií jsou stanovena plošná kritéria, která musí být splněna, a to bez ohledu na faktory typu pohlaví, rasa, náboženství atp. (tj. neexistují formální bariéry) VŠ jsou často vázány etickými kodexy, nebo interními předpisy, které mají definovat jasné a nediskriminační podmínky pro výběr zaměstnanců na pozice akademických a VaV pracovníků.

V rámci některých projektů například probíhá vzdělávání pedagogů v genderové rovnoprávnosti. Pedagogové by následně měli poznatky implementovat do metod a forem výuky, čímž se toto téma genderové rovnoprávnosti bude přenášet na studenty.

Prioritní osa 3: Rovný přístup ke kvalitnímu předškolnímu, primárnímu a sekundárnímu vzdělávání

Projekty PO3 jsou realizovány v souladu s HP. Projekty nejsou významně zaměřeny na prohlubování tohoto HP. Projekty ve velké většině deklarovaly neutrální vliv (95 %), dílčím způsobem uvedly vliv pozitivní (5 %). Regionální vzdělávání, ve kterém projekty PO3 operují, je principiálně genderově neutrální z hlediska žáků, kteří se vzdělávání účastní. Pozitivní i neutrální proto vliv spočívá v rovném přístupu k mužům a ženám v realizačním týmu projektu, tak i k cílovým skupinám projektu (pohlaví uchazeče/příslušníka cílové skupiny nemá být dle realizátorů a žadatelů uvažováno jako faktor na základě kterého by mělo být rozhodováno a přijetí nebo nepřijetí pracovníka do projektu, nebo o zpřístupnění projektových výstupů a výsledků příslušníku cílové skupiny). Projekty zaměřené na inkluzi žáků se SVP poskytují nápravná opatření, která mají kompenzovat hendikepy způsobené SVP, bez ohledu na pohlaví. Pohlaví není faktor, který by v zavádění nápravných opatření hrál roli, z čehož vyplývá, že muži a ženy jsou si v tomto ohledu rovni. Projekty zacílené především do oblasti rozvoje

klíčových kompetencí pak dílčím způsobem posilují vědomí žáků v oblasti genderové rovnosti a přeneseně mohou tento HP prohlubovat. Projekty tak ve většině případů nerovnost mužů a žen svými aktivitami explicitně nepotlačují. Jsou ale nastaveny tak, že tuto nerovnost záměrně ani nezamyšleně neprohlubují.

Opatření, která jsou v projektech v rámci inkluze zaměřena na kompenzaci speciálních vzdělávacích potřeb (SVP), jsou cílové skupině poskytována bez rozdílů mezi pohlavími. Projekty mohou přispívat k prohlubování HP tím, že se snaží na žáky a studenty přenášet téma genderové rovnosti a potlačovat genderové stereotypy (například odstraňování genderových stereotypů při volbě povolání v rámci kariérového poradenství).

Prioritní osa 4: Technická pomoc

Projekty PO4 jsou realizovány v souladu s HP. Tyto projekty nepřispívají významným způsobem k prohlubování HP. Celkem 75 % projektů PO4 má k horizontálnímu principu neutrální vztah. K pozitivnímu vlivu se přihlásilo 25 % projektů. V těchto projektech je dle záznamů v MS 2014+ aplikován transparentní a spravedlivý systém příjmu zaměstnanců a jejich odměňování, který přispěje k podpoře administrativní kapacity Řídícího orgánu OP VVV. Zaměstnancům je umožňováno využívat zkrácený pracovní/služební poměr, pružné rozvržení služební doby, kratší služební dobu, služební volno pro otce po narození dítěte apod. Jsou zohledňovány odlišné potřeby žen a mužů (např. flexibilní formy práce využívané z důvodu péče o rodinu). Výběrová řízení zaměstnance jsou v souladu s rovnými příležitostmi, rovněž mzdové a platové podmínky jsou stejné pro muže i ženy.

Doporučení

Stanovení jednotné metodiky pro určení povahy příspěvku projektu k HP - na úrovni programového dokumentu OP VVV, resp. obecných pravidel pro žadatele a příjemce se doporučuje stanovit bližší popis toho, jaký druh příspěvku je považován za cílený, pozitivní a neutrální vliv. Důvodem jsou identické popisy u projektů, které deklarovaly pozitivní i neutrální vliv na HP. Vždy se jednalo o situace, kdy se projekty samy „podhodnocují“, když uvádějí ve své projektové žádosti kategorii vlivu např. neutrální, ale jejich popis vlivu v žádosti spíše indikuje pozitivní vliv na HP (obdobné „podhodnocování“ projektů lze pozorovat i když ve výrazně menším měřítku u projektů, které svůj vliv kategorizovaly v žádosti jako pozitivní, ale popis vlivu indikoval spíše cílený vliv – zejména u projektů PO2 a PO3). Lze se tedy domnívat, že skutečná míra příspěvku projektů k HP může být mírně vyšší v případě pozitivního a cíleného vlivu a mírně nižší v případě neutrálního vlivu.

Projednat na metodické úrovni případné zařazení HP jako kvalitativních hodnotících kritérií projektových žádostí v příštím programovém období - v návaznosti na doporučení výše navrhuje projednat možnosti zařadit hodnotící kritéria v oblasti HP do kvalitativních hodnotících kritérií projektových žádostí, a to zejména pro budoucí programové období.

Metodika šetření

Závěry zprávy byly zpracovány na základě následujících šetření:

- analýza sekundárních informačních zdrojů dat / deskresearch;
- fokusní skupiny mezi příjemci OP VVV;
- individuální rozhovory mezi příjemci a zpracování případových studií;
- telefonické rozhovory s příjemci a dalšími osobami zapojenými do projektů (např. administrátor, terénní pracovník atp.);
- elektronické dotázání zástupců cílové skupiny;
- syntéza informací ze všech výše uvedených zdrojů a šetření.